

Pragmatism Philosophy: Application for Nursing Profession Improvement ปรัชญาปฏิบัตินิยม: การประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาวิชาชีพพยาบาล

Wongduan Suwannakeeree* วงเดือน สุวรรณคีรี*
Orapin Jullmusi** อรพิน จุลมุสิ**

Abstract

Nursing is the process of care focusing on responding to individual human needs. This process is implemented for service users by nurses' actions, interrelationships, and recognition of the connection between humanity and compassion. Nursing care requires supportive data, both objective and subjective. To achieve quality of nursing outcomes, it is necessary to consider knowledge and realities across four metaparadigms: person, environment, health, and nursing. These require exploration, proof, and development. The philosophy of pragmatism accepts diverse methods of knowledge inquiry from individual experiences and scientific processes. Truth is something that dynamically changes and can be applied to practice for solving problems. These perspectives are relevant to the nursing profession, which focuses on solving problems for service users based on their needs or health conditions, in the context of continuously changing environmental factors. These nursing phenomena require knowledge for solving specific problems.

This article's objective was to present pragmatism philosophy in terms of its dimensions and its application for professional nurses, educators, researchers, and nursing administrators, as well as those interested in applying it to achieve continuous professional development.

Keywords: Knowledge development; Nursing profession; Pragmatism philosophy

* Assistant Professor, Faculty of Nursing, Naresuan University

** Corresponding author, Instructor, Faculty of Nursing, Naresuan University; e-mail: orapinj@nu.ac.th

Received 5 March 2025; Revised 13 August 2025; Accepted 15 August 2025

บทคัดย่อ

การพยาบาล เป็นกระบวนการดูแลผู้รับบริการที่เน้นการตอบสนองของคนที่มีความเป็นปัจเจก ผ่านการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์ และเชื่อมโยงความเป็นมนุษย์ที่ต้องมีมนุษยธรรมและความเมตตาากรุณา การปฏิบัติการพยาบาลต้องอาศัยข้อมูลสนับสนุนทั้งข้อมูลเชิงปรนัย และข้อมูลเชิงอัตนัย เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ ต้องคำนึงถึงองค์ความรู้และความจริงครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ คน สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการพยาบาล ซึ่งมีความเป็นพลวัตต้องการการการค้นหา พิสูจน์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยปรัชญาปฏิบัตินิยมยอมรับวิธีการหาความรู้ที่หลากหลายจากทั้งประสบการณ์ของบุคคลและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความจริงเป็นสิ่งที่นำไปปฏิบัติเพื่อให้แก้ไขปัญหาได้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับวิชาชีพพยาบาลที่เน้นการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้รับบริการตามความต้องการหรือตามการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่ผันผวนตลอดเวลา ปรากฏการณ์การพยาบาลเหล่านี้ต้องการองค์ความรู้ที่แก้ปัญหายอย่างเฉพาะเจาะจง

บทความนี้ ต้องการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาปฏิบัตินิยม โดยนำเสนอทั้งในมิติของแนวคิดของปรัชญาและการประยุกต์ใช้ เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพ นักการศึกษา นักวิจัย และผู้บริหารทางการพยาบาล ตลอดจนผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนาองค์ความรู้ วิชาชีพพยาบาล ปรัชญาปฏิบัตินิยม

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ผู้เขียนหลัก อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร e-mail: orapinj@nu.ac.th

บทนำ

ปรัชญา (philosophy) เป็นกระบวนการค้นหาความรู้ที่ใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำความรู้นั้นมาใช้อธิบาย ประเมิน และทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโลก การมีชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก (Prabawati, 2019; Sharma et al., 2022) ปรัชญาช่วยให้เกิดการพัฒนางองค์ความรู้หรือทฤษฎีในวิชาชีพต่าง ๆ ให้เป็นศาสตร์ที่มีความแตกต่างกับวิชาชีพอื่น วิชาชีพพยาบาลต้องการองค์ความรู้ที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์และศิลป์ในการดูแลมนุษย์ (Prabawati, 2019; Thet & Akbar, 2019) เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนางองค์ความรู้ทางการพยาบาล คือ นำองค์ความรู้ที่นำไปปฏิบัติทางการพยาบาลเพื่อให้ตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของผู้รับบริการ ส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการผลิตพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล และการวิจัยทางการพยาบาลซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

พยาบาลวิชาชีพ นักการศึกษา และผู้บริหารการพยาบาล เป็นผู้ที่อยู่ในบริบทของปรากฏการณ์ทางการพยาบาลและเป็นผู้ที่นำความรู้ไปใช้ จึงเป็นผู้ที่จะบอกได้ว่าองค์ความรู้ทางการพยาบาลมีปัญหาอย่างไร องค์ความรู้ใดต้องการการพัฒนาหรือต้องการการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ทำให้เกิดนักวิจัยทางการพยาบาลที่เป็นผู้สร้างหรือผลิตความรู้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลหรือองค์ความรู้ย้อนกลับไปทำประโยชน์ให้กับวิชาชีพพยาบาลในด้านต่าง ๆ ต่อไป (Dolan et al., 2022; Prabawati, 2019) การนำปรัชญามาใช้เป็นฐานคิดในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ทำให้เกิดกระบวนการตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ และพิสูจน์ความจริง เป็นวงจรที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พลวัตร ทำให้ตรวจสอบความรู้ที่เป็นความจริงได้ เกิดการพัฒนางองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง บทความนี้ต้องการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาต่อการพัฒนางองค์ความรู้ทางการพยาบาล แนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม และการประยุกต์ใช้ปรัชญาปฏิบัตินิยมในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาล เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพ นักการศึกษานักวิจัย และผู้บริหารทางการพยาบาล ตลอดจนผู้ที่สนใจนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพ

ความสำคัญของปรัชญาต่อการพัฒนางองค์ความรู้ทางการพยาบาล

องค์ความรู้ทางการพยาบาล เป็นทั้งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ผ่านกระบวนการค้นหา พิสูจน์ และตรวจสอบให้ เป็นความรู้เชิงประจักษ์ และเป็นความรู้จากการประยุกต์ใช้ (ศิลปะ) ในการปฏิบัติทางการพยาบาล เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการ องค์ความรู้ทางการพยาบาล จึงสำคัญต่อพยาบาลและผู้รับบริการ (Reed & Lawrence, 2008; Sharma et al., 2022) การพัฒนางองค์ความรู้ทางการพยาบาลเน้นที่กระบวนการหลัก (metaparadigm) 4 มิติ ที่มีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่ 1) คน (person) คือปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล หรือผู้รับบริการ 2) สิ่งแวดล้อม (environment) ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต พัฒนาการและการเจริญเติบโต สุขภาพของบุคคล รวมถึงสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพบุคคล 3) สุขภาพ (health) มีความต่อเนื่องของภาวะสุขภาพดี และความเจ็บป่วยของบุคคล และ 4) การพยาบาล (nursing) คือ การให้บริการกับบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน และชุมชน ในเรื่องสุขภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการ เพิ่มความสามารถในการดูแลตนเอง และช่วยให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เพื่อให้มีสุขภาพดี (Meleis, 2018; Prabawati, 2019) การพยาบาลจึงเกี่ยวข้องกับสุขภาพของบุคคลในบริบทของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้างประชากร การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเกิดโรคอุบัติใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อคนและสุขภาพ ซึ่งองค์ความรู้ทางการพยาบาลที่มีอยู่เดิมอาจมีข้อจำกัดหรือต้องการองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันหรือลดผลกระทบเหล่านั้น ทำให้วิชาชีพพยาบาลต้องการองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการองค์ความรู้ใหม่ทางการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องใช้ฐานคิดของปรัชญามาเป็นกรอบในการค้นหาความรู้ ความจริง เพื่ออธิบาย ประเมิน และทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางการพยาบาลเหล่านั้นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคน การมีชีวิต โลกหรือสิ่งแวดล้อม และการมีปฏิสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักคิดของปรัชญาที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ภาววิทยา (ontology) ต้องการค้นหาคำตอบว่า อะไรคือธรรมชาติหรือรูปแบบของความจริง และสิ่งที่เกิดขึ้นจริงนั้นอยู่ในการรับรู้ได้อย่างไร 2) ญาณวิทยา (epistemology) ต้องการค้นหาคำตอบว่า ความรู้หรือความจริงนั้นสามารถเข้าไปค้นหาได้อย่างไรหรือมีวิธีการอย่างไรที่จะเข้าไปค้นหาหรือทำความเข้าใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เป็นความจริงนั้น และ 3) คุณวิทยา (axiology) คือ ความมีคุณค่าของความรู้และวิธีการที่ได้มาซึ่งความรู้หรือความจริงนั้น เช่น ความมีคุณค่าด้านความสมเหตุสมผล หรือไม่สมเหตุสมผล (valid or invalid) ด้านจริยธรรม และด้านสุนทรียะ (Bender et al., 2021; Reed, 2018; Sharma et al., 2022)

ปรัชญาจึงถูกนำมาใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนาองค์ความรู้ของวิชาชีพพยาบาล ตามหลักฐานที่มีปรากฏประกอบด้วย ปรัชญาปฏิฐานนิยม (positivism) ปรัชญาหลังปฏิฐานนิยม (post-positivism) ปรัชญาการตีความ (interpretivism) ปรัชญาสร้างสรรค์นิยม (constructivism) ปรัชญาหลังสมัยใหม่ (postmodernism) ปรัชญาสตรีนิยม (feminism) ปรัชญาปฏิบัตินิยม (pragmatism) และพุทธปรัชญา (Buddhism) เป็นต้น (Chan et al., 2011; Sharma et al., 2022) สำหรับบทความนี้เลือกนำเสนอปรัชญาปฏิบัตินิยมมาใช้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของวิชาชีพพยาบาล เนื่องจากเป็นปรัชญาที่มีความเป็นกลาง ไม่มีลักษณะของการสุดโต่งทางความคิด หรือการกระทำด้านใดด้านหนึ่ง เชื่อว่าความจริง และวิธีการเข้าหาความรู้และความจริงมีหลากหลาย ยอมรับวิธีการหาความรู้จากประสบการณ์ของบุคคลและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่เป็นความจริงของปรัชญานี้ คือ ความรู้ที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติและแก้ปัญหาได้ ความจริงสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อนำไปใช้ในระยะเวลาหนึ่งแล้วไม่ได้ผล หรือไม่สามรถแก้ปัญหาได้ ทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการองค์ความรู้ใหม่ของวิชาชีพพยาบาล

แนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม

การนำเสนอแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมสามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม มิติของแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม และความเหมาะสมของปรัชญาปฏิบัตินิยมกับการพัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพพยาบาล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม

การพัฒนาแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมเกี่ยวข้องกับนักปรัชญาที่สำคัญ ได้แก่ ชาลส์ แซนเดอร์ เพิร์ซ (Charles Sanders Peirce) วิลเลียม เจมส์ (William James) และจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ปรัชญาได้ถูกพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1877 โดยชาลส์ แซนเดอร์ เพิร์ซ ซึ่งเป็นนักปรัชญาแบบประสบการณ์นิยม (empiricism) และนักตรรกวิทยาที่สนใจในศิลปะหรือวิธีการคิดอย่างแท้จริง เป็นศิลปะในการทำให้ความคิดหรือมโนทัศน์พอนำไปใช้อย่างได้ผล ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่สามารถทดสอบให้เห็นผลในทางปฏิบัติได้ ด้วยประสบการณ์ ทั้งความจริงและความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับบริบท ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้นทั้งความจริงและความรู้เป็นสิ่งที่มีความหมายในทางปฏิบัติ คือ สามารถแก้ปัญหาและทำให้ชีวิตดี (Angurarohita, 2022)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1898 วิลเลียม เจมส์ ซึ่งเป็นนักมนุษยนิยม ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาต่อยอดโดยขยายความคิดของเพิร์ซ ทำให้หลักการนี้สามารถประยุกต์ได้กับสถานการณ์ใด ๆ ก็ตามในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น โดยเชื่อว่า ความเชื่อที่คนเรามีอยู่นั้น ถ้านำออกมาใช้จะมีผลต่อพฤติกรรมทุก ๆ ด้าน เจมส์ได้ประยุกต์ความคิดดังกล่าวกับปัญหาปรัชญาเรื่องความเป็นหนึ่งกับความหลากหลาย โดยเห็นด้วยกับความเชื่อที่ว่าความจริง คือ สิ่ง

นำไปปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ ปฏิเสธแนวคิดของปรัชญาทั้งประสบการณ์นิยมและเหตุผลนิยม (rationalism) ปฏิเสธความเป็นจริงสูงสุดที่มีเพียงหนึ่งเดียว เป็นนามธรรมและอยู่นอกเหนือความเข้าใจ ความเป็นจริงมีมากมาย และทุกส่วนอยู่ในความสัมพันธ์กัน วิธีการค้นหาความจริงมีหลากหลาย หากทดลองและลงมือปฏิบัติแล้วเกิดผลที่มีประสิทธิภาพหรือเกิดความพึงพอใจถือว่าเป็นความจริง นำไปใช้เป็นหลักการ หรือแนวปฏิบัติในขณะนั้นได้ เจมส์ เชื่อเรื่องความคิดเพื่อแก้ปัญหา มุ่งพิจารณาที่ผลที่เกิดจากการนำความคิดไปลงมือปฏิบัติ คุณค่าของความคิด ขึ้นอยู่กับผลของมัน ดังนั้นเจมส์จึงไม่ปฏิเสธความเชื่อด้านศาสนาหากความเชื่อนั้นมีคุณค่าในทางปฏิบัติ หรือมีผล ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแง่ดี มีพฤติกรรมที่ดี จึงให้ความสำคัญกับความเชื่อซึ่งเชื่อมโยงเข้ากับศาสนา และความศรัทธา ช่วยให้มีมนุษย์เผชิญกับปัญหาได้ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อชีวิต (Dolan et al., 2022; Kumkaew, 2017; Mayumi & Ota, 2023)

ส่วนจอห์น ดิวอี้ ได้ประยุกต์แนวคิดของเพิร์ซและเจมส์เข้ากับการศึกษา ดิวอี้เชื่อเรื่องประสบการณ์ของ มนุษย์และเชื่อมโยงเข้าสู่การศึกษา ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยมีบริบทของ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลและโครงสร้างของสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องกับภูมิจิตวิทยาหรือวิธีการได้มาซึ่งความรู้ที่ เกิดจากทฤษฎีเป็นฐาน เชื่อว่าความรู้ไม่สามารถแยกออกจากการปฏิบัติหรือการกระทำได้ ความรู้ไม่ได้เป็นเพียงสิ่ง ที่สะท้อนให้เห็นความจริงเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่มีความหมายในฐานะเป็นเครื่องมือ และเป็นเครื่องช่วยให้ชีวิตดีขึ้น ดิวอี้ เชื่อว่า การกระทำใด ๆ ก็ตาม จะต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเหตุผลและสติปัญญา การมีสติปัญญาความคิด เป็นรากฐานสำคัญสำหรับอนาคตที่มีความสุขและน่าพึงพอใจ (Angurarohita, 2022)

2. มิติของแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม

มิติของแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมที่สำคัญประกอบด้วย ภาววิทยา ญาณวิทยา และคุณวิทยา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (Angurarohita, 2022; Baliton, 2023; Deering et al., 2021; Dolan et al., 2022; Kumkaew, 2017)

2.1 ภาววิทยา ปรัชญานี้เชื่อว่า ความจริงมีหลากหลาย (plurality) ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และ มุมมองของแต่ละบุคคล ความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียวและเปลี่ยนแปลงไปได้แบบไม่หยุดนิ่ง (dynamic) เชื่อว่า ความจริงเกิดจากความคิดผ่านประสบการณ์ ความจริงถูกสร้างขึ้นจากการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ความจริง คือ สิ่งที่น่าไปปฏิบัติได้ และได้ผลรับที่ดี อย่างไรก็ตามความจริงที่สมบูรณ์มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่ หลากหลาย ความจริงที่มีอยู่อาจต้องการการปรับปรุงเมื่อนำไปใช้ในระยะเวลาหนึ่งแล้วไม่ได้ผล หรือไม่สามารถ แก้ปัญหาได้ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ จนกว่าจะได้ความจริงใหม่ที่ แก้ปัญหาหรือปฏิบัติได้ดีกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่า การพิสูจน์ความจริงตามปรัชญานี้เชื่อว่าทำได้โดยการทดสอบ ผ่านการปฏิบัติหรือการกระทำ และเชื่อว่าการปฏิบัติหรือการกระทำนั้นอาจไม่สามารถพิสูจน์ความจริงได้อย่าง สมบูรณ์ (fallibilism) ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงความจริงจากความสามารถของ มนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความจริงนั้น ดังนั้นความจริงจึงเป็นสิ่งที่ไม่ คงที่ตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงได้อย่างไม่หยุดนิ่ง

2.2 ญาณวิทยา ปรัชญานี้เชื่อว่า วิธีการเข้าถึงความจริงมีหลากหลายทั้งการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปรนัย (objective) และอัตนัย (subjective) ดังนั้นวิธีการดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ของ บุคคลแต่ละคน ที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาหรือต้องการแก้ปัญหา ซึ่งบุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์มีความ หลากหลาย และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในปรากฏการณ์นั้น ๆ ทำให้มีข้อมูลที่มี ความซับซ้อน ต้องใช้การคิดวิเคราะห์และวิธีการตีความข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความรู้ ความจริง ในขณะเดียวกันปรัชญานี้ก็ได้ปฏิเสธวิธีการแก้ปัญหาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่ได้ผล และมีหลักฐานเชิงประจักษ์ อ้างอิง และยังเชื่อว่าวิธีการทดสอบว่าความรู้ดังกล่าวเป็นจริงหรือไม่ อาจต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มี กระบวนการชัดเจน และต้องการข้อมูลที่เป็นปรนัย เพื่อยืนยันว่าความรู้สามารถนำไปปฏิบัติและแก้ปัญหาได้ ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับการยอมรับของบุคคลในปรากฏการณ์ จึงจะถือว่าความรู้ดังกล่าวเป็น ความจริง

หรืออาจสรุปได้ว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยมส่งเสริมวิธีการคิดหรือการกระทำแบบทางสายกลาง (natural) สามารถทำให้โลกดีขึ้นได้ โดยผ่านการกระทำและความคิดของมนุษย์ (meliorism) ไม่มีลักษณะของการสุดโต่งทางความคิด หรือยอมรับความคิดหรือการกระทำด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งเป็นอุปสรรคปิดกั้นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์

2.3 คุณวิทยา ปรัชญานี้ให้คุณค่ากับการปฏิบัติ หรือการกระทำที่ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ปัญหาได้ ให้คุณค่ากับประสบการณ์และความคิดของมนุษย์ ตลอดจนความเป็นปัจเจกบุคคล และเปิดกว้างหรือให้อิสระในความคิดและการค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ได้ผล หรือมีประโยชน์ต่อสังคม ยอมรับความคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและมีส่วนช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาได้ ให้คุณค่ากับความคิด ความเชื่อ ความรู้ และความจริงที่ไม่หยุดนิ่งหรือคงที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง

3. ความเหมาะสมของปรัชญาปฏิบัตินิยมกับการพัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพพยาบาล

แนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยม มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพพยาบาล เนื่องจาก 1) เชื่อว่าความจริงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเกิดจากการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ความจริงคือการปฏิบัติที่เกิดประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้จริง เช่นเดียวกับพยาบาลที่ต้องปรับมุมมองของตนเอง และให้การพยาบาลตามความต้องการของผู้รับบริการในบริบทต่าง ๆ พยาบาลต้องมีความพร้อมในการดูแลผู้รับบริการทั้งในภาวะสุขภาพดีและเจ็บป่วยอย่างต่อเนื่อง ทำการประเมินและประยุกต์การพยาบาลอย่างเหมาะสม 2) ความเป็นกลาง ไม่สุดโต่งในวิธีการแสวงหาความรู้ เชื่อว่าการใช้วิธีการนิรนัย (deductive) หาความรู้โดยใช้ทฤษฎีเป็นฐาน หรืออุปนัย (inductive) พิจารณาจากประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลล้วน ๆ ไม่เพียงพอสำหรับการหาความรู้และความจริงในปัจจุบัน การใช้นิรนัยอย่างเดียวมีแต่กรอบหรือรูปแบบหรือโครงสร้าง (form) ของการคิด ส่วนอุปนัยนั้นก็มาถึงข้อเท็จจริงหรือเนื้อหามากเกินไป หากปรับใช้วิธีการทดลองโดยมีประสบการณ์เป็นพื้นฐานเพิ่มเติมจะทำให้การแสวงหาความรู้ทางการพยาบาลสมบูรณ์ขึ้น 3) เปิดกว้างหรือให้อิสระในความคิดและการค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ได้ผล เป็นสิ่งที่ดีงามและมีส่วนช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาได้ เชื่อว่าการปฏิบัติ หรือการกระทำที่ให้คุณค่ากับประสบการณ์ ความคิด และความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นสิ่งที่ดีงามและมีส่วนช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งมีความเหมาะสมกับวิชาชีพพยาบาล ที่ต้องให้การพยาบาลผู้รับบริการแบบองค์รวมและเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง 4) เน้นความเป็นไปได้ของการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นและจบลงตลอดเวลา ประสบการณ์ในอดีตมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในปัจจุบันก็ต่อเมื่อเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน 5) ช่วยให้ผู้เรียนรู้ตระหนักรู้ในการแสวงหาและควบคุมประสบการณ์ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดี และ 6) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจากการทดลองผ่านประสบการณ์ของเรา (Angurrohita, 2022; Baliton, 2023; Dolan et al., 2022; Kumkaew, 2017)

การประยุกต์ใช้ปรัชญาปฏิบัตินิยมในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาล

ปรัชญาปฏิบัตินิยมถูกนำมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลทั้งด้านการศึกษา การปฏิบัติการพยาบาล การวิจัย และการบริหารการพยาบาล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (Dolan et al., 2022; Ebrahimi et al., 2023; Rafiee-Var-danjani et al., 2024)

1. ด้านการศึกษา การศึกษาพยาบาลเป็นการสร้างบุคลากรในวิชาชีพการพยาบาลให้มีสมรรถนะตามความต้องการและความคาดหวังของสังคม โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการให้บริการทางคลินิก มีการบูรณาการและประยุกต์ความรู้ทางการพยาบาล ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและทักษะอื่น ๆ ของวิชาชีพในการปฏิบัติงาน (Artsanthia et al., 2022) ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพยาบาล สามารถใช้ฐานคิดของปรัชญาปฏิบัตินิยมมาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาพยาบาลได้ใน 2 มิติ กล่าวคือ ด้านผู้จัดการศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่หลากหลายทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้รับบริการได้ 2) จัดให้เกิดกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพราะความรู้ความจริงมีการเปลี่ยนแปลงได้แบบไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหรือความจริงที่ค้นพบใหม่ และยอมรับข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในหลักสูตร เช่น ผู้เรียน ผู้สอน ผู้สำเร็จการศึกษา หรือผู้ใช้บัณฑิต 3) ใช้คลินิกเป็นฐานการฝึกงาน เพื่อให้เกิดประสบการณ์และได้ฝึกปฏิบัติ นำไปสู่การค้นพบความรู้ที่เป็นความจริงและสามารถแก้ปัญหาได้ 4) ใช้วิธีการฝึกปฏิบัติแบบใหม่ที่หลากหลาย เพราะความรู้ความจริงมีหลากหลาย และเปลี่ยนแปลงได้แบบไม่หยุดนิ่ง และ 5) ทำให้เกิดการสนับสนุนเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น เพื่อให้เกิดวิธีการสอนและการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ (Ebrahimi et al., 2023; Rafiee-Vardanjanani et al., 2024)

ส่วนด้านผู้เรียน ปรัชญาปฏิบัตินิยมทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้ 1) เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและในสถานการณ์จริงบนคลินิก ซึ่งมีปัญหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อแก้ไขหลายอย่าง 2) ผู้สอนสามารถปลูกฝังฐานคิดของปรัชญา เพื่อให้เรียนรู้ที่จะเป็นผู้แก้ปัญหาได้ตลอดชีวิต เปิดกว้างสำหรับการทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ที่จะทำให้ผลลัพธ์ทางการพยาบาลดีขึ้น และต้องใช้วิธีการทดสอบความจริงหรือผลลัพธ์ในการให้การพยาบาลให้เป็นปกติวิสัย 3) ผู้สอนยังสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยชี้ให้เห็นว่าความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่องและมีความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่อยู่ในตำรากับความรู้ที่เห็นจริงจากการปฏิบัติ 4) สอนให้ผู้เรียนยอมรับและชื่นชมมุมมองหรือความคิดที่หลากหลายระหว่างบุคคลทั้งเพื่อนเรียน อาจารย์ ผู้รับบริการหรือผู้ร่วมงานในวิชาชีพอื่น 5) ปรัชญาช่วยทำให้การสื่อสารของผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากให้ความสำคัญและคุณค่ากับประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึกและความแตกต่างระหว่างบุคคล และ 6) ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ เพราะผู้เรียนต้องหาวิธีการหรือรูปแบบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาที่ได้ผล (Dolan et al., 2022; Ebrahimi et al., 2023; Klockner et al., 2021; Rafiee-Vardanjanani et al., 2024)

การนำฐานคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมมาใช้ในการศึกษาพยาบาล จึงทำให้องค์ความรู้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามอาจมีข้อที่พึงระวัง ได้แก่ 1) การยอมรับข้อมูลประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นปัจเจกบุคคลเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อาจมีผลกระทบต่อผู้เรียนคนอื่น ๆ ซึ่งต้องศึกษาข้อมูลส่วนอื่น ๆ อย่างรอบด้านก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง 2) การที่ผู้เรียนยอมรับความคิด ความเชื่อ หรือประสบการณ์ของผู้รับบริการแบบปัจเจกบุคคลเพื่อนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาด้านสุขภาพ อาจมีข้อจำกัดเนื่องจากประสบการณ์ในการวิเคราะห์และตัดสินใจใช้ข้อมูลดังกล่าวของผู้เรียนยังไม่มากพอ และ 3) ประสบการณ์ของผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรในการนำข้อมูลความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อาจมีข้อจำกัด เนื่องจากกระบวนการคัดกรองข้อมูลหรือองค์ความรู้ในส่วนนี้ต้องพิจารณาอย่างรอบด้านและต้องมีทักษะและความชำนาญที่เพียงพอ

2. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาลเน้นการพยาบาลแบบองค์รวมต่อผู้รับบริการ ให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพ การเยียวยา และความผาสุก ส่งเสริมการใช้ทั้งการแพทย์แผนปัจจุบัน การดูแลสุขภาพแบบผสมผสาน รวมทั้งการบูรณาการประสบการณ์ของบุคคล สู่การดูแลสุขภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพแบบองค์รวมของบุคคลทุกมิติทั้งด้านกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ (Hatthakit & Thanoi, 2012) โดยฐานคิดของปรัชญาปฏิบัตินิยมสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้ทุกหน่วยงาน ตั้งแต่หอผู้ป่วยหลังคลอดจนถึงคลินิกพิเศษที่ให้การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง หรือตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต โดยแนวคิดสำคัญที่นำไปใช้ได้ เช่น ความจริงมีหลากหลาย ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เราไม่สามารถพิสูจน์ความจริงได้อย่างสมบูรณ์ และวิธีการคิดหรือการกระทำแบบทางสายกลาง เป็นต้น

ตัวอย่างการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต คือ แม้ว่าพยาบาลจะทราบว่าอาการและอาการแสดงของผู้ป่วยดังกล่าวจะประกอบไปด้วยอะไรบ้าง แต่ผู้ป่วยบางรายจะระบุนามอาการและอาการแสดงตามประสบการณ์ มุมมองความเชื่อของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างและมีความจำเพาะของตนเอง

หากพยาบาลให้การดูแลตามฐานคิดของปรัชญาปฏิบัตินิยมที่เชื่อว่า ความจริงมีหลากหลาย และให้ความสำคัญหรือคุณค่ากับข้อมูลที่เป็นความคิด ความรู้สึกของบุคคล ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงทั้งหมด จะทำให้มีความเข้าใจผู้ป่วยมากขึ้น และสามารถให้การดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ การรับฟังประสบการณ์ของผู้ป่วยร่วมกับการมีมุมมองความคิดของปรัชญาปฏิบัตินิยม มีประโยชน์สำหรับพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยให้สอดคล้องกับความต้องการผ่านการให้ความสำคัญและคุณค่ากับความแตกต่างระหว่างบุคคล และข้อมูลที่ได้จากการสนทนาอย่างมีความหมายและรับฟังอย่างตั้งใจ (Deering et al., 2021) ความจริงในการปฏิบัติการพยาบาลมีความสอดคล้องกับฐานคิดปฏิบัตินิยม คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติการพยาบาลเกิดจากประสบการณ์ รวมทั้งความรู้ที่ได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ การปฏิบัติการพยาบาลให้ความสำคัญกับการเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป้าหมายทางสุขภาพ ช่วยทำให้ผู้รับบริการทุกคนได้รับการดูแลแบบเท่าเทียมกัน ทำให้พยาบาลเข้าใจว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยทีมสหสาขาและผู้ป่วย มีมุมมองความคิดที่มีคุณค่าที่สามารถใช้ช่วยแก้ปัญหาได้ ผ่านการปฏิบัติที่ได้ผลดีซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่เป็นความจริงตามแนวคิดของปรัชญานี้ (Dolan et al., 2022)

จึงอาจสรุปได้ว่าฐานคิดปฏิบัตินิยมช่วยในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมโดยไม่จำกัดแหล่งที่มาของความรู้และความจริงที่ใช้ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการเนื่องจากให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาสุขภาพแบบปัจเจกบุคคล และให้คุณค่ากับความคิด ความรู้สึก และความเชื่อของบุคคลที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามการนำฐานคิดดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติการพยาบาลมีข้อที่พึงระวัง ได้แก่ การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติการพยาบาลแม้ว่าจะประเมินจากการปฏิบัติที่ได้ผลดีกับผู้รับบริการทั้งด้านการแก้ปัญหาได้และด้านความรู้สึกหรือความพึงพอใจแล้ว แต่ควรคำนึงถึงความรู้สึกหรือความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ร่วมงานในทีมสหสาขาหรือญาติผู้รับบริการอย่างรอบด้านด้วยเพื่อปรับกระบวนการปฏิบัติการพยาบาลนั้นให้มีความเป็นกลางมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้องค์ความรู้ดังกล่าวถูกนำไปใช้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ด้านการวิจัย การวิจัยทางการพยาบาล เป็นการค้นคว้าหาคำตอบที่เป็นข้อสงสัยหรือเป็นประเด็นปัญหาทางการพยาบาล โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่มีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ทางการพยาบาล (Mulkey, 2021) ปรัชญาปฏิบัตินิยมถูกนำมาใช้เป็นฐานคิดในการทำวิจัยทางการพยาบาล โดยเน้นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ และนำผลการวิจัยไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม นักวิจัยจะมุ่งหาคำตอบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการดูแลผู้ป่วย หรือแก้ปัญหาด้านการบริหารและการศึกษาพยาบาลในบริบทที่มีความเฉพาะ มีจุดเน้นในการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมของบุคคลในบริบททำให้เกิดความเสมอภาคและความยุติธรรมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดการพัฒนางานอย่างยั่งยืน (Allemang et al., 2022) ยอมรับธรรมชาติของความจริงที่มีได้หลากหลาย จึงมีระเบียบวิธีการวิจัยที่หลากหลายทั้งการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ให้คุณค่ากับความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้วิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัยที่อยู่ในปรากฏการณ์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาในบริบทที่สนใจใช้ทั้งวิธีการอุปนัย (inductive) และนิรนัย (deductive) เพื่อสรุปความจริงในปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและพัฒนาองค์ความรู้ในการแก้ปัญหา (Brierley, 2017) ดังนั้นแนวคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมจึงทำให้องค์ความรู้ด้านการวิจัยทางการพยาบาลได้รับการพัฒนาในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การแก้ปัญหาดังกล่าวจริงในทางปฏิบัติ ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตัวอย่างการนำปรัชญาปฏิบัตินิยมไปใช้เป็นฐานในการวิจัยทางการพยาบาลด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการดูแลผู้ป่วย ผู้วิจัยอาจใช้การวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลลัพธ์ทางคลินิกของการใช้เทคโนโลยีใหม่ และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาประสบการณ์ของผู้ป่วยและผู้ดูแลในการใช้เทคโนโลยีนั้น

2) การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของนิสิตพยาบาล ผู้วิจัยอาจใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโปรแกรมร่วมกับนิสิตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีการประเมินผลเป็นระยะและปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสมกับความต้องการของนิสิต และ 3) การศึกษาปัญหาการทำงานของพยาบาล ผู้วิจัยอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเครียดในการทำงานของพยาบาล และใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการประเมินผลของมาตรการลดความเครียดที่นำมาใช้ อย่างไรก็ตามมีข้อที่ควรระวังในการนำปรัชญาดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยทางการพยาบาล ได้แก่ 1) การสร้างความสมดุลระหว่างความรู้เชิงประจักษ์กับประสบการณ์ 2) การจัดการกับความท้าทายในการวิจัยแบบผสมผสาน และ 3) การคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้รับบริการ การเก็บรักษาความลับ และการสร้างความยุติธรรมหรือความเสมอภาคให้กับกลุ่มตัวอย่างและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านการบริหารการพยาบาล การบริหารการพยาบาล เป็นการประสานงานและบูรณาการทรัพยากรทั้งหมดทางการพยาบาล โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการกับบุคลากรทุกระดับทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับบริการได้รับความปลอดภัย มีสุขภาพที่ดี บุคลากรมีความสุข ความเจริญก้าวหน้า และองค์กรเจริญก้าวหน้า (Sreeprasam & Sujintawong, 2019) การบริหารการพยาบาลนำฐานคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมมาใช้ โดยการนำหลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมกับการเรียนรู้จากประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง และคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาได้จริงเป็นสำคัญ เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและบุคลากรทางการพยาบาลได้ดีที่สุด

ปรัชญาปฏิบัตินิยมช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารการพยาบาลในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การตัดสินใจของผู้บริหารการพยาบาล ควรพิจารณาจากสถานการณ์จริงและผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ร่วมกับการใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนางานเป็นไปอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ 2) การแก้ปัญหา เน้นกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ปัญหาในปรากฏการณ์ได้ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้พยาบาลเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงและสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทักษะความสามารถอย่างต่อเนื่อง และ 4) การทำงานเป็นทีม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้คุณค่ากับความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล ช่วยให้การดำเนินงานของทีมมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาได้

ตัวอย่างการนำฐานคิดปรัชญาปฏิบัตินิยมมาใช้ในการพัฒนาการบริหารการพยาบาล ได้แก่ 1) การปรับปรุงกระบวนการทำงานหากพบว่า กระบวนการทำงานบางอย่างไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ผู้บริหารการพยาบาลอาจปรับเปลี่ยนกระบวนการนั้นให้เหมาะสมและสามารถแก้ปัญหาได้ (Vil-leneuve, 2017) และ 2) การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาล โดยการนำผลการวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมกับข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบท มาใช้ในการพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาล เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยของผู้ป่วยและลดปัญหาการพลัดตกหกล้มในหอผู้ป่วย (Huey-Ming et al., 2021) อย่างไรก็ตามมีข้อที่ควรระวังในการนำปรัชญาดังกล่าวมาใช้ในการบริหารการพยาบาล ได้แก่ 1) การสร้างความสมดุลระหว่างความรู้เชิงประจักษ์กับประสบการณ์ แม้ว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสามารถทำได้จากการใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาแต่ไม่ควรละเลยความสำคัญขององค์ความรู้ทางทฤษฎีและวิชาการ และ 2) การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของการบริหารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ และบุคลากรพยาบาลในหน่วยงาน ในเรื่องความสำเร็จในการแก้ปัญหา ความปลอดภัย ความยุติธรรม และความเสมอภาค

สรุป

ปรัชญาปฏิบัตินิยมให้คุณค่ากับความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล และข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ได้กระทำหรือลงมือปฏิบัติแล้วได้ผลมีประสิทธิภาพตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เปิดโอกาสให้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น ดังนั้นการประยุกต์ปรัชญาดังกล่าว มาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลช่วยให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลแบบเป็นองค์รวมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาและการบริหารการพยาบาลที่ให้ความสำคัญและพัฒนาผู้เรียน ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นปัจเจกบุคคล และเป็นองค์รวม รวมทั้งการวิจัยทางการพยาบาลที่ปรัชญาปฏิบัตินิยม เปิดโอกาสให้ใช้วิธีการค้นหาความจริงที่หลากหลาย ทำให้เกิดการพัฒนาคำรู้และวิชาชีพพยาบาลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามมีข้อที่พึงระวังเมื่อนำปรัชญาดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับข้อมูลจากประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลกับหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างไม่สมดุล อาจทำให้ผลของการกระทำหรือการปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงต้องมีการวางแผนและวิเคราะห์การใช้ข้อมูลดังกล่าวอย่างรัดกุม 2) การให้ความสำคัญกับการกระทำที่สำเร็จตามเป้าหมาย อาจมีผลกระทบเชิงลบกับผลลัพธ์อื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงควรพิจารณาการกำหนดเป้าหมายอย่างรอบด้าน 3) การให้คุณค่ากับการทำงานได้หรือการใช้งานได้ และมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ขาดความสนใจว่าแก่นแท้ของสิ่งนั้นคืออะไร และมีอยู่อย่างไร ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการสรุปองค์ความรู้ก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง และ 4) ปรัชญาดังกล่าวเปิดโอกาสให้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหาหรือค้นหาความรู้ในปรากฏการณ์ที่สนใจ ซึ่งต้องใช้เวลาและการสนับสนุนอื่น ๆ วิธีการดังกล่าวอาจไม่เหมาะสมกับปรากฏการณ์บางอย่างที่ต้องการการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน

References

- Allemang, B., Sitter, K., & Dimitropoulos, G. (2022). Pragmatism as a paradigm for patient-oriented research. *Health Expectations*, 25(1), 38-47. <https://doi.org/10.1111/hex.13384>
- Angurarohita, P. (2022). *Pragmatism philosophy: Foundation of education in democratic society* (6th ed.). Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Artsanthia, J., Leeissarapong, S., & Tamwattananugul, P. (2022). Future nursing education in the VUCA world changing from the 2019 coronavirus pandemic situation. *APHEIT Journal of Nursing and Health*, 4(2), 1-11. (in Thai)
- Baliton, J. J. (2023). Philosophical analysis of pragmatic nursing inquiry. *International Journal for Multidisciplinary Research*, 5(5), 1-12. <https://www.ijfmr.com/papers/2023/5/7257.pdf>
- Bender, M., Grace, P. J., Green, C., Hopkins-Walsh, J., Kirkevold, M., Petrovskaya, O., Paljevic, E. D., & Sellman, D. (2021). The role of philosophy in the development and practice of nursing: Past, present and future. *Nursing Philosophy*, 22(4), e12363. <https://doi.org/10.1111/nup.12363>
- Brierley, J. A. (2017). The role of a pragmatist paradigm when adopting mixed methods in behavioural accounting research. *International Journal of Behavioural Accounting and Finance*, 6(2), 140-154. <https://doi.org/10.1504/IJBAF.2017.10007499>
- Chan, T. W., Poon, E., & Hegney, D. G. (2011). What nurses need to know about Buddhist perspectives of end-of-life care and dying. *Progress in Palliative Care*, 19(2), 61-65. <https://doi.org/10.1179/1743291X10Y.0000000010>

- Deering, K., Williams, J., Stayner, K., & Pawson, C. (2021). Giving a voice to patient experiences through the insights of pragmatism. *Nursing Philosophy, 22*(1), e12329. <https://doi.org/10.1111/nup.12329>
- Dolan, S., Nowell, L., & McCaffrey, G. (2022). Pragmatism as a philosophical foundation to integrate education, practice, research and policy across the nursing profession. *Journal of Advance Nursing, 78*(10), e118-e129. <https://doi.org/10.1111/jan.15373>
- Ebrahimi, S., Vahedparast, H., Nooreddini, A., & Sadeghian, E. (2023). The role of pragmatism philosophy on reducing the gap between nursing education and clinical nursing: A scoping review. *Journal of Nursing Education, 12*(4), 56-66.
- Hatthakit, U., & Thanoi, W. (2012). Holistic nursing and complementary therapy: An integration of the concepts into nursing education. *Thai Journal of Nursing Council, 27*(Special Issue), 5-17. (in Thai)
- Huey-Ming, T., Jansen, L. S., Okpalauwaekwe, U., Khasnabish, S., Andreas, B., & Dykes, P. C. (2021). Adopting the fall tailoring interventions for patient safety (TIPS) program to engage older adults in fall prevention in a nursing home. *Journal of Nursing Care Quality, 36*(4), 327–332. <https://doi.org/10.1097/NCQ.0000000000000547>
- Klockner, K., Shields, P., Pillay, M., & Ames, K. (2021). Pragmatism as a teaching philosophy in the safety sciences: A higher education pedagogy perspective. *Safety Science, 138*, 105095. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2020.105095>
- Kumkaew, W. (2017). *Epistemology founded on William James' pragmatism*. <http://legacy.orst.go.th/?p=17917> (in Thai)
- Mayumi, N., & Ota, K. (2023). Implications of philosophical pragmatism for nursing: Comparison of different pragmatists. *Nursing Philosophy, 24*(1), e12414. <https://doi.org/10.1111/nup.12414>
- Meleis, A. I. (2018). *Theoretical nursing development and progress* (6th ed.). Wolters Kluwer.
- Mulkey, M. A. (2021). Engaging bedside nurse in research and quality improvement. *Journal for Nurses in Professional Development, 37*(3), 138–142. <https://doi.org/10.1097/NND.0000000000000732>
- Prabawati, D. (2019). Why do nurses need philosophy? *International Journal of Science: Basic and Applied Research, 46*(1), 183-187.
- Rafiee-Vardanjani, L., Fallahi-Khoshknab, M., Rahgoi, A., Zabolipour, S., & Gilvari, T. (2024). Theory-practice gap in nursing based on pragmatism approach: A review study. *Journal of Education and Ethics in Nursing, 11*(3-4), 61-73.
- Reed, P. G. (2018). Philosophical issues and nursing science. *Nursing Science Quarterly, 31*(1), 31-35. <https://doi.org/10.1177/0894318417741101>
- Reed, P. G., & Lawrence, L. A. (2008). A paradigm for the production of practice-based knowledge. *Journal of Nursing Management, 16*(4), 422–432. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2008.00862.x>

-
- Sharma, A., Arpanantikul, M., & Asdornwised, U. (2022). Nursing knowledge development from the standpoint of philosophical and methodological perspective. *International Journal of Nursing Education*, 14(3), 1-6. <https://doi.org/10.37506/ijone.v14i3.18343>
- Sreeprasam, P., & Sujintawong, S. (2019). Generational model in nursing administration in the ambulatory care nursing service division. *Journal of Public Health Nursing*, 33(Online), 87-105. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/phn/article/view/241752> (in Thai)
- Thet, E. W. P., & Akbar, A. (2019). The philosophy of science in developing nursing science. *International Journal of Nursing and Midwifery Science*, 3(1), 43-49. <https://doi.org/10.29082/IJNMS/2019/Vol3.Iss1.212>
- Villeneuve, M. (2017). *Public policy and Canadian nursing: Lessons from the field*. Canadian Scholars.